

דמותם של קציני-כוטה

קול. ג' מראזק

טנקים, מטוסים, טילים, ועוצבות חי"ר הניצבים זה מול זה הם כלי-משחק הרסניים בלוחמה תלת-מימדית, המונהגת על-ידי שני מנהיגים, אשר כל אחד מהם מתכוון להשמיד את יריבו. כאשר כל שאר הגורמים שווים בשני הצדדים, יהיה הנצחון נחלתו של המנהיג בעל הרעיונות הטובים ביותר.

לעתים, אפילו כאשר הגורם הכמותי הוא לרעתו, ינצח החלש (כמותית) הודות לעליונותו ברעיונות. כדי להגיע לנצחון זה, יכול וחייב המטה להציע רעיונות מקוריים, כיון שקציני מטה תוססים מבחינה אינטלקטואלית יכולים לתרום רבות למפקד ולהשרות תוספת של דינמיות וכוח מחץ בכל מפקדה.

כוחות חיוניים

לכוחות מחשבתיים חיוניים אלה של המטה חשיבות משנית רק לגבי מוחו היוצר של המפקד, השואף לנצח בקרב, במערכה, או במלחמה. בניגוד להשקפה המקובלת על רבים, לא יבטיחו מקורות רבים ועצומים של אמצעים וגדודים מאומנים אך נייחים את הנצחון. התוצאה מותנית במידת הפעילות ובמידת התבונה בה הם מופעלים, והשגתם של אלה היא תוצאה ישירה של חידושים מקוריים בכל דרג בשדה-הקרב, ובמיוחד במטות.

מוחות יצרניים מכילים כוחות כמוסים. כוחות כאלה הופעלו במלחמות העבר, וודאי יופעלו גם במלחמות העתיד — ולמרות זאת לא הכיר הצבא בחשיבותם. לרוע המזל, פוריות אינטלקט טואלית מובנת בקושי על-ידי קצינים, ומפקדים ותיקים רבים אף נוטים להתייחס אל מקוריות המחשבה והיוזמה כחשדנות, כאל אפיקורסיות והפרעת המשמעת והסדר. כל אחד מהמצביאים הגדולים בהיסטוריה — כגון: אלכסנדר, חניבעל, נפוליאון, קורטז, בוליבאר, סאן מרטין, פורסט, רומל, מונטגומרי, פאטון ומק-ארתור — היה מחדש מזהיר בטקטיקה ובאסטרטגיה. לכל אחד מהם היה כושר יצרני מקורי, השווה או אפילו עולה על זה של גדולי האמנים בעולם.

רעיונות חדשים

הנצחון במלחמות מושג הודות לרעיונות חדשים, אשר נוצרו על-ידי אנשים ותורגמו לפקודות, המורות לאנשים אחרים כיצד להפעיל גופי-שריון, טילים וצייד-אוויר. צבא המפתח ברצון רעיונות חדשים ומשתמש באלה מהם הניתנים לביצוע במהירות, ביעילות ובאומץ, צבא אשר מפקדו מפעיל רצון חזק כדי להגשים רעיונות אלה — צבא כזה מניף חרב

חדה על ראש יריב בעל אינטלקט נרפה, אשר אומץ לבו חוסה בצילם של הררי-ציוד.

לקציני מטה התחייבות מוסרית רצינית להפעיל מחשבה יוצרת. הם חייבים להעלות רעיונות חדשים ומקוריים באיכות גבוהה ולהגישם למפקד, לפני שהוא מקבל החלטה. הרעיונות יוגשו בשתי דרכים, ולכל דרך — שיטה נפרדת. המטה נוקט אחת הדרכים או שתיהן.

בדרך האחת מציג קצין המטה את רעיונו או רעיונותיו למפקד לאחר עבודה אינטלקטואלית מאומצת בשיטה הידועה כ"הערכת מצב". בשיטה זו מנותחות עובדות רבות, במגמה להגיע לפתרון בעיה. שיטה זו משיגה תוצאות ניכרות, אבל דרך זו של עבודת-צוות אף-פעם לא תיצור משהו גאוני ממש. יצרנות מקורית בשיטת היקש מסודרת זו איננה משתנה עם הסוג השני — השיטה הדינמית או האינטואיטיבית.

היצרנות האינטואיטיבית מפיחה רוח-חיים בתכנים שמקומם עמוק במחשבתנו, באותו שטח, אשר לעתים אנו מתחסמים אליו כאל האינטלקט הבלתי-מודע. כאן נשמרות עובדות, שנצטברו במשך כל החיים, ב"יחידות זכרון", בדומה לזכרון המכני של המחשב האלקטרוני. לעתים נכנס לפעולה במוחנו תהליך בלתי-מודע, המשווה את העובדות ומגשר בין אפשרויות בלתי-שגרתיות אך ניתנות לביצוע, ומעלה אותן אל המחשבה המודעת בצורת רעיון חדש ומיוחד.

לעתים מזומנות (הדבר תלוי במידת חריפותו של מוח מיוחד זה) עשוי הרעיון לצוץ באופן בלתי-צפוי, ועל-ידי-כך להציג אפשרות חדשה ומסעירה לשימוש באמצעים בהם עוסק אותו אדם. רעיון מקורי חדש באיכות גבוהה, הצומח כתוצאה מאינטואיציה, עובר תהליך פיתוח מוגדר למדי ועשוי להפוך לנושא חשוב באמנות-המלחמה.

קציני מטה יוצרים ומקוריים יהיו באמת בני מזל, אם ישרתו במטות של מפקדים, המבינים מהי מקוריות יוצרת עבור מפקדים, ומקוריות יוצרת של המטה שזה בערכה לעוצמה צבאית. ככל שתתפתח המקוריות היוצרת, כן תגבר הדינמיות של היחידה. מפקדים חייבים לתת למטות מכסימם של חופש פעולה — או לפחות הרגשה של חופש פעולה — מאחר שיצרנות ויוזמה גדלים בעיקר במקום בו שוררים חופש המחשבה והמעש. כן חייבים המפקדים לעתים קרובות לברור בין ההצעות השונות — תפקיד אכזרי למדי. לא בכל הרעיונות המקוריים, ויהיו טובים כפי שיהיו, אפשר להשתמש. חלק מהם עשוי אף להיות בלתי הגיוני ובלתי בשל, ובדיקתו

בצורה מושכלת תביא לגילוי הדבר ולדחייתו. אולם יש חשיבות חיונית לצורה בה ייעשה הדבר — אם ייעשה בצורה נמהרת, בצנינות, או תוך-כדי ביקורת חריפה מדי — יגרום הדבר לרוח היצרנית לגווע אחת ולתמיד.

המפקד חייב לאפשר גידולם ושכלולם של רעיונות חדשים רבים ככל האפשר, כי התפתחות כזו היא בריאה; והתפתחות בריאה זקוקה לקרקע טובה. המפקד מדרבן זאת על-ידי גילוי הבנה לכל התופעות של מקוריות יוצרת מחשבתית ועל-ידי יצירת אוירה מתאימה לפיתוח רעיונות מקוריים.

המפקד, לא פחות מכל פטרון אחר הדואג להתפתחותם של האמנים, הינו פטרונה של אמנות המלחמה — אמנות המבצעים, המודיעין, החימוש, הקשר והרפואה. רק במידה שהוא מבין ומקבל על עצמו אחריות זו, תפרח אמנות-המלחמה, והחברה הצבאית תיעשה לכוח הרמוני כאמת.

בשולי המאמר ס"ל מ. צפורי

האם קיימת דמות מסוימת ורצויה של קציני-מטה? מה טיבה של דמות זו? על נושא זה נטוש ויכות בכל הצבאות. למעשה קיימות שתי גירסאות-יסוד:

האחת גורסת, כי קציני-המטה הוא עוזרו של המפקד בשטחים הבאים:

1. הכנת נתונים לקראת תכנון.

2. עיבוד רעיונות המפקד לפקודות.

3. סיוע בפיקוח על הביצוע.

ואל לו, לקציני-המטה, להתערב בנושא "המורכב" של תכנונים. קציני-המטה הוא עוזר בלבד, ועליו לבצע פקודות, ולא ליוזם "רעיונות חדשים".

השנייה גורסת, כי קצין המטה הוא עוזרו ושותפו של המפקד, ולכן עליו ליוזם ולהציע רעיונות חדשים, לחלוק על רעיונותיו של המפקד ולקחת חלק בויכוח, מהי הדרך הטובה ביותר לביצוע דברים.

מובן, שכל ויכוח מסתיים ברגע שנתקבלה החלטת המפקד. מרגע זה הוא אחראי לכך, שתכנית זו תבוצע על הצד הטוב ביותר.

חובתו של קצין איננה פסיבית — עליו להיות פעלתני, יוזם ומקורי ולעמוד בתוקף על דעתו.

רק קציני-מטה כגון אלה עשויים לתרום תרומה של ממש להצלחת היחידה, בעוד שהסוג הראשון איננו אלא מכשיר עזר מוגבל, אשר אינו יכול לסייע לתמורות בשדה-הקרב.